

Sporočilo za javnost

Datum: 25. 11. 2024

Zadeva: Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani študijsko leto posvečeno dediščini

Na Filozofski fakulteti v Ljubljani (FF UL) smo študijsko leto 2024–2025 posvetili dediščini v najširšem pomenu te besede. Celoletni projekt smo poimenovali Leto dediščine in podnaslovili Leto navdiha. Novinarsko konferenco smo pripravili v obliki okrogle mize, na kateri so kot sogovorniki sodelovali člani programskega odbora projekta, ki so predstavili program Leta dediščine in spregovorili o pomenu raziskovanja, ohranjanja in posredovanja kulturne dediščine. Poglede na dediščino, njeno pomembnost na različnih področjih ter njen položaj v današnji družbi so predstavili: **doc. dr. Renata Novak Klemenčič** (Oddelek za umetnostno zgodovino FF UL), **prof. dr. Urška Perenič** (Oddelek za slovenistiko FF UL), **izr. prof. dr. Matija Črešnar** (Oddelek za arheologijo FF UL) in **prof. dr. Rajko Muršič** (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF UL). Okroglo mizo je moderiral **izr. prof. dr. Sašo Jerše**, prodekan FF UL za doktorski študij in znanstvenoraziskovalno dejavnost ter vodja **Leta dediščine**.

Doc. dr. Renata Novak Klemenčič je spregovorila o pomenu FF UL na področju kulturne dediščine. *»Filozofska fakulteta je ključnega pomena pri raziskovanju, razumevanju in ohranjanju materialne in nesnovne kulturne dediščine. Raziskave, ki na Filozofski fakulteti potekajo na številnih oddelkih, med drugimi na oddelkih za umetnostno zgodovino, arheologijo, zgodovino ter etnologijo in kulturno antropologijo, nam pomagajo razumeti, kaj kulturna dediščina sploh je, kdo jo definira in kakšne so njene vrednosti. Raziskave so nujne tudi za vzpostavitev sistemov za ohranjanje dediščine,«* je poudarila.

Z **Letom dediščine** želimo okrepiti zavedanje družbe, da je dediščina pomembna. *»Kot umetnostna zgodovinarica pa želim opozoriti predvsem na ogroženost materialne, torej nepremične in premične dediščine. Predvsem nepremično kulturno dediščino, torej stavbe, parke, arheološka najdišča, naselja ipd., ogrožata pomanjkanje sredstev in kapital, čeprav se morda na prvi pogled zdi precej absurdno. Tam, kjer je veliko denarja, se stare hiše nadomeščajo z novimi, stare objekte se na neprimeren način integrira v nove ali povsem predela, ne pazi se na ohranjanje materialnosti ipd.«* In prav to je tisti segment, ki ga lahko bistveno spremenimo z znanjem in s spreminjanjem javnega mnenja, meni dr. Novak Klemenčič. *»K Letu dediščine, ki je precej zahteven projekt, smo pristopili v prvi vrsti zato, ker*

nam je mar za dediščino. Za ohranjanje spomenikov so ključni vrhunsko usposobljeni strokovnjaki, ki se profesionalno ukvarjajo z dediščino, ter zainteresirana in osveščena javnost, ki ji je mar za dediščino.»

Prof. dr. Urška Perenič je predstavila literaturo kot kulturno dediščino, ki se nahaja v presečišču med snovnim in nesnovnim. Knjige so materialni objekti, obenem pa nosilci duhovne ustvarjalnosti posameznikov in skupnosti. »V slovenskem kontekstu in ob upoštevanju dejstva, da smo narod, rojen iz besede, literarna dediščina skozi čas predstavlja tudi močno identitetno in referenčno točko ter ima kohezivno vrednost,« je dodala. Literarna dediščina na Slovenskem je sorazmerno razpršena, saj se večidel hrani v (pokrajinskih in/ali krajevnih) knjižnicah in muzejih oz. mnogoštevilnih spominskih in rojstnih sobah, hišah, domačijah ali zbirkah ter predstavlja na priložnostnih ali stalnih razstavah. Spregledati ne gre niti mreže spominskih znamenj (spomenikov, plošč, poimenovanj ulic, ustanov) in kulturno-literarnih poti, ki v poljudni zavesti ohranjajo imena bolj ali manj pomembnih vitezov in vitezinj slovenskega peresa. »Poleg hrambe je vsaj enako pomembno raziskovanje, v najširšem smislu "komentiranje" literarne dediščine in posredovanje védenja o njej različnim publikam, za kar je v prvi vrsti profesionalno poklicana literarnozgodovinska stroka. Jedrni, torej bistveni segment literarnega arhiva pa v mojem pogledu predstavljajo zapuščine klasikov slovenske književnosti, kamor sodijo, povedano preprosteje, stotine arhivskih škatel, map, zvezkov, dnevnikov, pisem, rokopisov ipd., za katere je in bo pomembno, če ne odločilno, ravno njihovo ustrezno in kontinuirano obravnavanje!«

Doc. dr. Novak Klemenčič je predstavila glavne poudarke projekta **Leta dediščine**. Recepti za ohranjanje (torej vzdrževanje in rabo) dediščine po njenem mnenju niso enostavni. »V njih sodelujejo številni deležniki, npr. investitorji, lastniki, upravljalci, uporabniki, lokalne skupnosti in seveda strokovnjaki. Tudi strokovnjaki so zelo mešana skupnost, ki jo sestavljajo umetnostni zgodovinarji, arheologi, etnologi, arhitekti, konservatorji, restavratorji, geografi, sociologi, pa tudi kemiki, lesarji, biologi ipd. Večina naštetih ved domuje na Filozofski fakulteti, ki je s svojimi 21 oddelki izrazito interdisciplinarna institucija. Program Leta dediščine smo zastavili zelo široko, interdisciplinarno in internacionalno. Interdisciplinarnost ne bo omejena zgolj na Filozofsko fakulteto, temveč smo in bomo k sodelovanju pritegnili tudi druge fakultete Univerze v Ljubljani in raziskovalce z drugih slovenskih univerz in inštitucij. Za internacionalnost smo poskrbeli z vabljenimi predavanji gostov iz tujine in s številnimi posveti, ki so jih pripravili posamezni oddelki. Okrogle mize naslavljaajo različne probleme pri razumevanju in ohranjanju dediščine in omogočajo srečanje različnih disciplin in zainteresirane javnosti. Za popularizacijo dediščine bomo poskrbeli s pogovori z lokalnimi skupnostmi širom Slovenije in s kratkimi vodenimi ogledi dediščine.«

Izr. prof. dr. Matija Črešnar se je dotaknil interdisciplinarnosti sodobnih raziskav kulturne dediščine, predvsem v sklopu arheoloških raziskavah, pomembnosti le-teh za današnji čas ter vplivu interdisciplinarnosti na podobo kulturne dediščine in arheologije v širši javnosti. Kot je povedal, interdisciplinarnost postaja vse bolj pomembna pri sodobnih arheoloških raziskavah. Arheologija se nahaja na križpotju humanistike, ki s svojimi orodji še vedno predstavlja trdno jedro arheologije, ter naravoslovja, tehnike in drugih ved. »Zadnja desetletja, ali morda včasih celo zadnja leta so prinesla spremembe, ko z novimi tehnikami, metodami in pristopi pridobivamo številne nove podatke, za katere si še pred kratkim nismo niti predstavljali, da jih

bomo lahko imeli. To pa tudi pomeni, da si lahko postavljamo povsem nova vprašanja o preteklih skupnostih, tudi posameznikih, njihovih medsebojnih odnosih, njihovih vsakodnevnih aktivnosti. Vse te novosti vplivajo na razvoj arheološke znanosti, in študij arheologije, posledično pa tudi na varstvo kulturne oz. arheološke dediščine. Tako že naši študentje, predvsem na drugi stopnji študija, spoznavajo številne sodobne metode, ki pogosto izvirajo v drugih vedah, in kako jih smotrno uporabljati v arheoloških študijah» je povedal. Z novimi metodami so večje pozornosti deležne tudi ostaline in najdbe, iz katerih včasih ni bilo mogoče pridobiti informacij in so bile zaradi svoje neperspektivnosti mogoče včasih povsem spregledane. Tudi zato so potrebni premisleki glede tega, kaj je potrebno in na kakšen način ohranjati, da ne bi v prihodnosti na podoben način obžalovali izgube dragocenih virov o preteklosti. Po njegovem mnenju ne le arheologija oz. arheološka dediščina temveč kulturna dediščina v širši javnosti brez dvoma pridobiva na pomenu, pri čemer imajo brez dvoma nezanemarljiv pomen tudi rezultati sodobnih interdisciplinarnih raziskav.

Prof. dr. Rajko Muršič je spregovoril o etnološkem pogledu in srečevanju z dediščino na področju dela etnologov. *»Etnologi se na terenu, predvsem na podeželju, srečujemo tako z dediščino, v kateri ljudje živijo in jo prilagajajo potrebam sodobnega življenja. Etnološka stavbna dediščina ni zamrznjena v času, ampak živi skupaj z njenimi lastniki, z vsemi spremembami, ki jih prinaša čas,«* je povedal in dodal, da etnološki pogled, ki izhaja iz neposrednega življenja, razkriva tudi pomen tiste kulturne dediščine, ki obsega podedovanja znanja, veščine, prakse in izvedbene umetnosti, v prvi vrsti glasbo in ples ter posvetne in sakralne rituale. *»Tukaj postavljamo v ospredje dediščinske skupnosti, ki bi morale imeti pomembnejšo besedo pri varovanju kulturne dediščine. V času zadnjega investicijskega cikla, po zadnji gospodarski krizi, smo izgubili morda največ enot kulturne dediščine, tako v mestnem okolju kot, morda še bolj, na podeželju. Zato je opozarjanje na pomen podedovanih javnih vrednot toliko pomembnejše.«*

Zakaj Leto dediščine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani?

Filozofska fakulteta UL vzgaja konservatorje na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, kustose v muzejih in galerijah, visokošolske učitelje, učitelje v osnovnih in srednjih šolah, turistične delavce, druge zaposlene, ki bodo pri svojem delu v stiku z dediščino, ter ljudi, ki se bodo tudi v prostem času zavedali neprecenljivosti kulturne dediščine. Vsi so bistvenega pomena za ohranjanje našega kulturnega okolja, naše identitete in pripadnosti temu prostoru. Prav zato **Leto dediščine** ni namenjeno le izmenjavi znanja v mednarodnih in interdisciplinarnih strokovnih krogih in izmenjavi znanja in vedenja med strokovno in laično javnostjo, pač pa tudi in predvsem širjenju obzorij naših študentov, ki bodo v prihodnosti pomembno vplivali na razvoj naše družbe in na mesto, ki ga bo imela dediščina v njej. V okviru vseh humanističnih in družboslovnih ved, še posebej pa v arheologiji, zgodovini, umetnostni zgodovini, literarni zgodovini in etnologiji, na FF UL raziskujemo in obravnavamo različne vrste in oblike materialne in nematerialne kulturne dediščine, ohranjamo zgodovinski spomin ter identiteto prostora in časa. Hkrati razvijamo metode za učinkovito evidentiranje, spremljanje, ohranjanje in interpretiranje dediščine. Pri tem se povezujemo z drugimi fakultetami Univerze v Ljubljani, z drugimi univerzami v Sloveniji in po svetu, z inštituti ter ustanovami, ki hranijo dediščino in posredujejo vedenje o njej širši javnosti. V **Letu dediščine** zato v duhu interdisciplinarnega ter transdisciplinarnega sodelovanja predstavljamo pestro paleto

dejavnosti, povezanih s krovno temo. Kritično opozarjamo tudi na nekatere pereče probleme oz. izzive, s katerimi se srečujemo pri raziskovanju, ohranjanju, interpretiranju, razumevanju, posredovanju dediščine, tako v nacionalnih kakor mednarodnih okvirih. Dediščine ne razumemo le kot predmet naših raziskav ali snov za premišljevanja, ampak tudi kot zavezo družbene odgovornosti. Predvsem pa kot neizčrpen navdih našega bivanja. Zato smo **Leto dediščine** v študijskem letu 2024/25 poimenovali tudi **Leto navdiha**.

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Filozofska fakulteta v Ljubljani se ponaša z dolgo tradicijo, saj kot ustanovna članica Univerze v Ljubljani študentke in študente izobražuje že od leta 1919. Filozofska fakulteta je največja med vsemi fakultetami v Sloveniji, tako po številu študentk in študentov kot po izjemni pestrosti študijskih programov, ki jih ponuja 21 oddelkov. Posebno pozornost posveča krepitvi ved, ki so nacionalnega pomena ter intenzivno vstopa v mednarodni prostor in vzpostavlja mednarodne znanstvene povezave. Na Filozofski fakulteti se vsako leto izvaja okrog 100 projektov, s čimer sodi med največje raziskovalne organizacije v Sloveniji, ter največjo na področjih humanistike in družboslovja. Med drugim izvajamo temeljne raziskovalne projekte, ciljne raziskovalne projekte, podoktorske projekte, mednarodne raziskovalne in razvojne projekte. Raziskave sofinancirajo Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, različna ministrstva, Evropska komisija ter gospodarstvo in individualni naročniki. Raziskave Filozofske fakultete so prepoznavne v slovenskem in mednarodnem prostoru.

Program vseh dogodkov v Letu dediščine FF je na voljo na [tej povezavi](#).